

Dataprioriteringsrådet i Digitaliseringsdirektoratet

Deres referanse

Vår referanse
26/128-2

Vår dato
17.08.2026

Høringssvar fra UHR til Dataprioriteringsrådets veileder ved tilgjengeliggjøring av data fra offentlig sektor

Spørsmål til høring

Vi forventer ikke at dere svarer på alle spørsmålene. Noen av spørsmålene er i hovedsak rettet mot offentlig sektor som tilbyr data, mens andre spørsmål er rettet mot brukere av dataene (næringsliv, forskning, presse, sivilsamfunn, osv.). Dere kan svare på spørsmålene som er relevant for dere.

Høringen er åpen, og alle kan sende inn innspill. Rådet ber om at svar sendes inn ved hjelp av denne svarmalen.

Navn, enten på virksomheten du representerer, eller deg som privatperson:

Universitets- og høyskolerådet

Hva beskriver best deg/dere som avsender:

- ☒ Offentlig virksomhet (statlig, kommunal eller fylkeskommunal)
- ☐ Næringsliv (privat virksomhet eller bransjeorganisasjon)
- ☒ Forskning eller utdanning
- ☐ Presse eller medier
- ☒ Sivilsamfunn eller interesseorganisasjon
- ☐ Privatperson
- ☐ Annen – Beskriv gjerne her:

1. Veilederens relevans og nytteverdi

På hvilken måte kan veilederen være nyttig for offentlige virksomheter som tilgjengeliggjør data?

Universitets- og høyskolerådet (UHR) er medlems- og interesseorganisasjon for 35 akkrediterte universiteter og høyskoler. Universitet- og høyskolesektoren (UH-sektoren) er datatilbydere og databrukere.

Tilgjengeliggjøring av data er viktig for UH-sektoren. UHR mener at veilederen bør forsterke forståelsen av de nasjonale prinsippene for deling og bruk av data. Deling og bruk av data bidrar til åpenhet i forvaltningen og tilrettelegger for åpen forskning. Åpen forskning sikrer bedre etterprøvbarehet, raskere kunnskapsdeling mellom fagmiljøer og styrker demokratiet.

Postadresse
Hammersborg torg 3 (12. etasje)
0179 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Trine Kleven
trine.kleven@uhr.no
Telefon +47 959 40 114

Den teknologiske utviklingen innen kunstig intelligens og utviklingen i bruk av offentlige data endrer seg raskt. UHR mener formålet med en dynamisk veileder som endrer seg i takt med teknologi- og samfunnsutviklingen fremstår som nyttig.

UHR er opptatt av at veilederen tilrettelegger for at man kan skape verdier av dataene for næringsliv, forskning, sivilsamfunn og offentlig sektor. UHR støtter en veileder som tydeliggjør krav etter gjeldende og kommende regelverk, gir anbefalinger for god praksis utover regelverket, og som tilrettelegger for mer standardisert datadeling innenfor tydelige rammer.

Et sentralt mål er at data skal være enkle å finne, forstå og ta i bruk. Rådet ønsker særlig innspill fra virksomheter og personer som bruker data fra offentlig sektor.

Dekker veilederen de behovene dere har som brukere av offentlige data? Er det viktige brukerbehov som ikke er omtalt?

For UH-sektoren er tilgang til og bruk av tilgjengelige data sentralt for åpen forskning og verdiskapingen innenfor utdanning, formidling, forskning og innovasjon.

FAIR-prinsippene er de mest brukte prinsippene knyttet til forskningsdata. De har hovedsakelig fokus på teknisk og praktisk gjenbruk og tilgjengelighet til data. I tillegg er det utviklet prinsipper som tar for seg langtidsforvaltning, kontroll og etiske hensyn knyttet til ulike typer data.

UHR anbefaler å inkludere både CARE- og TRUST-prinsippene i veilederen.

CARE-prinsippene (CARE Principles for Indigenous Data Governance) er utarbeidet for å ta hensyn til interesser og prinsipper ved forvaltning og bruk av data som er tilknyttet minoriteter og urfolk.

TRUST-prinsippene (TRUST Principles for digital repositories) er et internasjonalt rammeverk for arkiv som står for åpenhet, ansvar og brukerfokus. Digitale arkiv må kunne vise at de er ansvarlige og kapable til å ta vare på og forvalte forskningsdata på sikt.

Hva kan man gjøre i offentlig sektor gjøre for å sikre at veilederen blir tatt i bruk og har en positiv effekt?

Veilederen bør sendes til alle aktuelle institusjoner og tilgjengeliggjøres på deres nettsider. For å vise positiv effekt kan man løfte frem bruk i ulike sektorer og legge ut som eksempler på deres nettsider.

Rådet foreslår at veilederen erstatter Retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data ([lenke til regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)). Rådet mener at en veileder er mer fleksibel og enklere å holde oppdatert. Samtidig kan en veileder oppfattes som mindre forpliktende enn et rundskriv og/eller retningslinjer. Hvilke fordeler og ulemper ser dere med at det er en veileder fremfor retningslinjer?

Hverken retningslinjer eller veiledere er juridisk bindende. En veileder leder på rett vei og gir en mer overordnet oversikt mens retningslinjer er en norm hvor myndigheten gir konkrete råd for god praksis. Rettslige krav er bindende plikter som følge av en lov.

For UH-sektoren er det viktig med en åpen forvaltning og tilrettelegging for akademisk frihet. En veileder vil gi nødvendig fleksibilitet.

2. Skillet mellom krav og anbefalinger

Veilederen skiller mellom gjeldende og kommende rettslige krav på den ene siden, og anbefalinger for god praksis på den andre siden. Rådet ønsker innspill på om denne balansen er hensiktsmessig og forståelig.

Er forskjellen på krav og anbefalinger hensiktsmessig og forståelig? Er det anbefalinger som i realiteten er krav, og i så fall, etter hvilket regelverk?

Skriv inn svaret deres her:

3. FAIR-prinsippene

Veilederen viser til de internasjonale FAIR-prinsippene. FAIR står for Findable, Accessible, Interoperable, Reusable. Dette er en større endring sammenlignet med de nåværende retningslinjene ved tilgjengeliggjøring av offentlige data. Rådet har selv definert ambisjonsnivåene, som en hjelp for offentlige virksomheter når de skal vurdere hvilke prinsipper de bør etterleve.

På hvilken måte har det en verdi for databrukere om offentlig sektor i større grad etterlever FAIR-prinsippene? Eventuelt hvis det ikke har verdi, hvorfor ikke? Er FAIR-prinsippene gjennomførbare og mulig å etterleve for offentlige virksomheter som deler data?

De internasjonale FAIR-prinsippene (gjenfinnbare, tilgjengelige, samhandlende og gjenbrukbare) er viktige overordnede retningslinjer for å tilrettelegge forskningsdata for videre bruk av mennesker og maskiner. FAIR prinsippene ble første gang publisert i 2016 i tidsskriftet Scientific Data og er i dag en sentral referanse for EU-kommisjonen og nasjonale forskningsråd.

Etterlevelse av FAIR-prinsippene gjør det enklere å finne og bruke andres data. På denne måten kan forskere i enda større grad bidra til forskning, innovasjon og næringsutvikling. Man må være klar over at data i svært få tilfeller vil være fullstendig FAIR og at det vil være ulikt hvordan FAIRhet måles.

Er rådets ambisjonsnivåer for FAIR-prinsippene forståelig og hensiktsmessig? Bør ambisjonsnivået justeres for noen av prinsippene, og i så fall hvilke og hvordan?
Skriv inn svaret deres her:

Er oversettelsene av prinsippene forståelig, og gjengir de meningsinnholdet fra originalspråket, engelsk? Hvilken norsk oversettelse av "Findable" er mest dekkende og presis - "gjenfinnbar" eller "søkbar"? Er det andre begreper som bør vurderes?

Gjenfinnbare, tilgjengelige, samhandlende og gjenbrukbare er gode oversettelser av begrepene i FAIR-prinsippene.

4. Andre innspill

Vi ønsker også innspill som ikke dekkes av spørsmålene over. Dette kan være synspunkter på enkeltpunkter i veilederen, forhold vi ikke har spurt om, eller andre perspektiver dere mener er relevante.

Er det noe i veilederen dere ønsker å kommentere spesifikt, bruker dere gjerne overskriftene og nummereringen fra veilederen.

UHR mener det er viktig å tydeliggjøre hva endringer i dataforvaltningsloven vil bety for institusjoner som deler eller bruker data, både med hensyn til ressurser og kostnader.

Vennlig hilsen

Nina Sandberg
generalsekretær

Trine Kleven
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR